

HEDEMORA KOMMUN

OMSORGSFÖRVALTNINGEN

reviderad 2023-12-20

reviderad 2025-10-14

Avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter för avgiftsberäkning för insatser beviljade enligt Socialtjänstlagen inom vård och omsorg

1. Bakgrund/lagstiftning

I Socialtjänstlagen regleras avgifter i kapitel 32 för insatser enligt SoL. Detta gäller bland annat beräkning av förbehållsbelopp, avgiftsunderlag och maxtaxa samt rätt för den enskilde att överklaga sitt avgiftsbeslut genom förvaltningsbesvär.

Följande övergripande regler gäller.

- Skälig avgift för hemtjänst^{*)}, boendestöd^{*)}, dagverksamhet, särskilt boende som ej omfattas av 12 kap. jordabalken eller annan liknande insats, får tas ut med stöd av 32 kap. 1 § SoL. Vid fastställande av avgift gäller 32 kap. 4–10 §§ SoL.
- Avgifter för hemtjänst och dagverksamhet får inte, tillsammans med avgifter som avses i 17 kap. 8 § HSL, uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov, boendekostnader och andra normala levnadskostnader.
- När avgiften fastställs skall kommunen försäkra sig om att den sökandes make eller sambo inte drabbas av en oskäligt försämrad ekonomisk situation.

^{*)} Begreppet ”hemtjänst” omfattar enligt lagstiftningen behovsprövade och beviljade omvårdnads- och serviceinsatser i ordinärt (eget) boende och särskilt boende, trygghetslarm, korttidsboende, avlösning av anhöriga och viss ledsagning.

^{*)} Begreppet ”boendestöd” omfattar enligt lagstiftningen behovsbeprövade och beviljade omvårdnads- och serviceinsatser i ordinärt (eget) boende.

Utöver Socialtjänstlagen finns följande styrdokument; Socialstyrelsens Meddelandeblad nr 7/2002, nr 9/2002 och 14/2002, Socialstyrelsens Allmänna råd SOSFS 2002:8 (S) om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen och Svenska kommunförbundets cirkulär 2001:149.

Avgifter tas ut i enlighet med av kommunfullmäktige fastställt avgiftssystem.

Omsorgsnämnden och Omsorgsförvaltningen är skyldig att informera den enskilde om gällande avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter.

2. Avgiftskonstruktion

Grunden i Hedemora kommuns avgiftssystem för vård och omsorg är att avgifter fastställs utifrån två faktorer; avgiftsutrymme (*se 3. Beräkning av avgiftsunderlag*), och insatsens omfattning (*se 4. Avgifter för vård och omsorg*).

Regler och avgifter för måltider fastställas av kommunfullmäktige och ingår därför som en del i dessa tillämpningsföreskrifter, *se 5. Måltidskostnader*.

3. Beräkning av avgiftsunderlag

3.1 Allmänt om avgiftsunderlag

Vid fastställande av vård- och omsorgsavgift för bistånd som beviljats enligt 11 kap. 1 och 4 §§ SoL. skall en ekonomisk utredning göras i **varje enskilt ärende**. Avgiftsunderlag skall beräknas och avgift fastställas i enlighet med gällande lagstiftning och vad som anges i tillämpningsföreskrifter för avgiftssystem inom Omsorgsförvaltningen, Hedemora kommun.

Beräkning av avgifter för vård och omsorg sker i normalfallet en gång per år vid årsskiftet samt vid registrering av nytt ärende. Kommunen är även skyldig att ändra avgiften om förhållanden som påverkar avgiften förändras.

Avgiftsunderlaget; dvs den enskildes betalningsförmåga av avgift för vård och omsorg, utgörs av nettoinkomst per månad minus förbehållsbelopp per månad.

Nettoinkomsten; utgörs i huvudsak av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital minus skatter. Förmögenhet skall inte påverka avgiftsunderlagets storlek.

Förbehållsbeloppet; består av två delar; bostadskostnad och minimibelopp. Minimibeloppet skall enligt 32 kap. 8 § SoL. utgöra viss procentsats av prisbasbeloppet, *se bilaga 1*. Minimibeloppet kan under vissa förutsättningar höjas eller sänkas.

Avgiftsunderlag beräknas således på följande sätt:32

$$\begin{array}{rcl} \text{Nettoinkomst} & & \\ - \text{ bostadskostnad} & & \\ - \text{ minimibelopp} & & \\ +/ - \text{ ev. höjning/sänkning} & \left. \vphantom{\begin{array}{l} - \text{ bostadskostnad} \\ - \text{ minimibelopp} \end{array}} \right\} & (= \text{förbehållsbelopp}) \\ = & & \text{avgiftsunderlag} \end{array}$$

Om avgiftsunderlaget är noll eller ett minusbelopp kan avgift för vård och omsorg inte tas ut. Bestämmelserna i 32 kap. SoL. innebär ej ett allmänt försörjningsstöd. Dvs kommunen har ingen skyldighet att med automatik betala ut medel till vård- och omsorgstagaren för att denne skall nå upp till förbehållsbeloppets minimibelopp. Om underskott uppstår i avgiftsunderlaget, skall personer som är 65 år och äldre hänvisas till Försäkringskassan för ansökan om äldre försörjningsstöd. För försörjningsstöd i övrigt hänvisas till socialförvaltningen.

3.2 Inkomstberäkning

För att fastställa nettointkomst (bruttoinkomst minus skatter) skall en inkomstberäkning göras. Inkomstberäkningen bygger enligt 32 kap. 5 § SoL. på tillämpning av Socialförsäkringsbalken (2010:110) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. vilken i sin tur hänvisar till skatterättsliga bestämmelser om skattepliktig inkomst enligt Inkomstskattelagen IL (1999:1229).

Reglerna i lagen om bostadstillägg innehåller dock flera avvikelser från inkomstskattelagen. På samma sätt skiljer sig även beräkning av bidragsgrundande inkomst enligt socialförsäkringsbalken till vissa delar från inkomstberäkning enligt socialtjänstlagen. Exempelvis skall enligt socialtjänstlagen den enskildes förmögenhet inte påverka avgiften för äldre- och handikappomsorg. Förmögenhet beaktas däremot vid beräkning av bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken.

Med avgiftsunderlag avses enligt 32 kap. 5 § SoL. den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad. Inkomsten skall beräknas med tillämpning av 102 kap. 29 § 1, 2, 4 och 5 socialförsäkringsbalken.

Vid inkomstberäkningen utgår man från de tre inkomstlagen *inkomst av tjänst*, *näringsverksamhet* och *kapital*. Den avgiftsgrundande inkomsten skall utgöras av nettointkomst, dvs bruttoinkomst minus skatter (kommunal och statlig inkomstskatt och skatt på inkomst av kapital). Allmänna avdrag i deklarationen påverkar inte avgiftsberäkningen. Privaträttsliga underhållsavtal påverkar inte avgiften.

3.2.1 Inkomst av tjänst

Avgiftsgrundande inkomst av tjänst skall beräknas med utgångspunkt i *uppskattat överskott* enligt reglerna om inkomst av tjänst i Inkomstskattelagen. Inkomst av tjänst utgörs således av inkomster och utgifter på grund av tjänst som inte avser näringsverksamhet eller kapital och som inte är befriade från skatt. Som inkomst av tjänst räknas även vissa ersättningar, t ex pension, sjukpenning och livränta.

Som inkomst av tjänst räknas;

- Lön och arvode pga. anställning inkl. naturaförmåner (t ex kostförmån, bilförmån, bostadsförmån) samt skattepliktiga kostnadsersättningar (t ex ersättning för tjänsteresa, traktamentesersättning).
- Pension (garantipension, tilläggspension, efterlevandepension och tjänstepension från f.d. arbetsgivare).
- Livränta, periodiska understöd eller liknande periodiska inkomster som inte är ersättning för avyttrade tillgångar.

Avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter enligt SoL.

- Ersättningar pga. pensionsförsäkringar eller återköp av sådan försäkring och ersättningar från pensionssparkonto.
- Sjuklön samt sjukpenning och rehabiliteringspenning om de grundar sig på förvärvsinkomst pga. tjänst.
- Sjukersättning och aktivitetsersättning.
- Engångsbelopp pga. personskada samt ersättning pga. sådana sjuk- eller olycksfallsförsäkringar som grundar sig på förvärvsinkomst pga. tjänst.
- Föräldrapenning samt den skattepliktiga delen av vårdbidrag.
- Arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.
- Ersättning pga. avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS).
- Äldreförsörjningsstöd

Även vissa skattefria ersättningar skall räknas som inkomst vid beräkning av avgiftsunderlaget;

- Utländska inkomster (t ex utlandspensioner) som pga. inkomstskattelagen eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i något inkomstslag.
- Studiemedel i form av studiebidrag.
- Skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad.
- Ersättningar från AGS för sjukfall som inträffat före år 1991.

Skattefria ersättningar som **inte** skall tas med vid inkomstberäkningen och avgiftsunderlaget är barnbidrag, bistånd enligt socialtjänstlagen, introduktionsersättning för flyktingar, ersättning som betalas ut pga. kapitalförsäkringar, handikappersättning, assistansersättning och den del av vårdbidraget som utgör ersättning för merutgifter.

3.2.2 *Inkomst av näringsverksamhet*

Inkomst av näringsverksamhet skall beräknas enligt Inkomstskattelagen. Det är dock endast *uppskattat överskott* som skall ingå i den avgiftsgrundande inkomsten. Beräkningen avser framtida inkomster av näringsverksamhet som den enskilde kan antas få under det närmaste året, fördelade med lika belopp per månad. Vid en uppskattning av framtida inkomster kan uppgifter från tidigare års inkomstdeklaration vara till hjälp.

Näringsverksamhet är en verksamhet som bedrivs självständigt, varaktigt och i vinstsyfte. Vid näringsverksamhet i form av enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag är den person som bedriver verksamheten skattskyldig för inkomst av näringsverksamhet. Som inkomst av näringsverksamhet räknas alla ersättningar som har anknytning till verksamheten, t ex vid försäljning av varor, tjänster och inventarier. Det kan även vara avkastning på tillgångar. Förutom ersättning i form av pengar, räknas även ersättning i form av varor, tjänster eller annat.

Till näringsverksamhet räknas även innehav av näringsfastighet och bostadsrätt som inte är privatbostad samt innehav och avyttring av rätt att avverka skog.

Som inkomst av näringsverksamhet räknas t ex;

- Lön och arvode för delägare i enkelt bolag, handelsbolag och kommanditbolag.
- Privata uttag från verksamheten i form av varor eller tjänster.
- Bilförmån och bostadsförmån.
- Näringsbidrag (i vissa fall).
- Försäkringsersättning om det är en kompensation för utebliven intäkt.
- Sjukpenning som grundas på inkomst av näringsverksamhet.
- Hyror, hyrestillägg och bostadsförmån för näringsfastighet.

Underskott i förvärvskällan kan enligt IL sparas till påföljande år för att kunna kvittas mot överskott det innevarande året. Ett sparat underskott medför emellertid inte att inkomsten för beräkningen av avgiftsunderlaget reduceras ett senare år. Vid beräkningen av inkomst av näringsverksamhet skall tillägg därför göras för;

- Avdrag för tidigare års underskott, och
- Avdrag för kostnader för egen pension till den del det inte överstiger ett halvt prisbasbelopp, *se bilaga 1*.

3.2.3 Inkomst av kapital

Inkomst av kapital skall enligt socialförsäkringsbalken utgöra **den faktiska nettoinkomsten per den 31 december året före det år avgiftsberäkningen avser**. Som inkomst av kapital räknas inkomster och utgifter pga. innehav av tillgångar och skulder samt i form av kapitalvinster och kapitalförluster. Redovisningen av inkomster och utgifter i inkomstslaget kapital (t ex inkomstränta och utdelningar) sker enligt kontantprincipen, dvs det år då de kan disponeras. Redovisning av kapitalvinster och kapitalförluster sker dock för det år egendomen har avyttrats (oavsett om betalningen skett under året eller inte).

Överskott eller underskott av kapital beräknas genom att intäktsposterna minskas med kostnadsposterna. Det är *endast överskott* per den 31 december föregående år som skall ingå i den avgiftsgrundande inkomsten. Om det uppstår ett underskott i inkomstslaget skall detta inte påverka beräkningen av avgiftsunderlaget. I detta fall anses inkomsten av kapital vara noll.

Som inkomst av kapital räknas;

- Ränteinkomster.
- Utdelningar på aktieinnehav mm.
- Inkomster vid uthyrning av privatbostäder.
- Kapitalvinster vid försäljning, byte och liknande överlåtelse (dvs icke yrkesmässig avyttring) av tillgångar. Kapitalvinsten beräknas som skillnaden mellan ersättningen för den avyttrade tillgången minus utgifterna för avyttringen (t ex mäklararvode) och eventuella omkostnader (utgifter för anskaffning och utgifter för förbättring av tillgången).

Över- eller underskott av kapital skall ökas respektive minskas med gjorda avdrag i inkomstslaget om dessa inte faktiskt minskar förmögenheten eller direkt påverkar bostadskostnaden. Vid beräkningen av inkomst av kapital skall därför tillägg göras för gjorda avdrag i inkomstslaget, utom vid avdrag för;

Kapitalförluster till den del de motsvarar kapitalvinster

- Uppskovsavdrag vid byte av bostad, eller
- Avdrag för negativ räntefördelning.

3.2.4 Bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och bostadsbidrag

Om den enskilde får bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken skall detta räknas som inkomst i avgiftsunderlaget och inte beaktas vid fastställande av bostadskostnad, *se 3.3.1 Beräkning av bostadskostnad.*

3.2.5 Inkomstberäkning för makar och sambor

Vid beräkning av inkomst för makar och registrerade partners skall den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster (*tudelningsprincipen*). Vid beräkning av inkomst för sambor räknas inkomsterna alltid var för sig, då det inte finns lagstadgad underhållsskyldighet sambor emellan.

När en av sammanlevande makar flyttar till ett särskilt boende, beräknas pension och bostadstillägg som för ensamstående, vilket innebär en höjning av inkomsten. Handläggaren skall alltid informera den sökande om vikten av att snabbt meddela Försäkringskassan om den nya situationen. Vid beräkning av avgiftsunderlag gäller dock fortfarande tudelningsprincipen vad gäller inkomsterna. Tudelningsprincipen gäller dock ej för bostadstillägg (vid skilda hushåll), utan detta upptas till fastställt belopp för respektive make vid beräkningen av avgiftsunderlag.

Om den ena maken flyttar till särskilt boende och den kvarboende maken trots tudelningsprincipen, inte har tillräckliga medel för personliga behov i nivå med minimibelopp och bostadskostnad (beräknad enligt socialförsäkringsbalken), frångår man tudelningsprincipen. Vid beräkningen av avgiftsunderlag, förs då viss del av inkomsten över från den make som flyttat, till den som bor kvar (*kvarboendeskydd*).

Om den kvarboende maken inte har några vård- och omsorgsinsatser enligt SoL., innebär kvarboendeskyddet att en ekonomisk utredning måste göras även för den kvarboende maken. Kvarboende make som inte har några vård- och omsorgsinsatser enligt SoL., skall förbehållas tillräckliga medel för personliga behov i nivå med minimibelopp och skälig bostadskostnad. Som skälig bostadskostnad används samma beräkningsgrund som för uträkning av högsta möjliga bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken, *se bilaga 2*. Tudelningsprincipen frångås på samma sätt som beskrivs i stycket ovan.

3.2.6 *Inhämtande av inkomstuppgifter*

Inkomstuppgifter inhämtas i normalfallet via uppgiftsblankett från den enskilde eller via digital hämtning från Försäkringskassan. Vissa uppgifter kan endast erhållas från den enskilde. Om den enskilde inte lämnar inkomstuppgifter, vägrar eller avstår från att lämna uppgifter fastställs den högsta avgiften enligt gällande taxa utan inkomstprövning.

3.3 *Förbehållsbelopp*

Förbehållsbeloppet beräknas enligt 32 kap. 8–9 §§ SoL.

Med förbehållsbelopp avses de medel som den enskilde behöver för att klara utgifter för sina personliga behov. Förbehållsbeloppet är anpassat till att täcka normala levnadskostnader och består av två delar; bostadskostnad och minimibelopp. Minimibeloppet, som under vissa förutsättningar kan höjas eller sänkas, utgörs enligt 32 kap. 8 § SoL. av viss procentsats av prisbasbeloppet, *se bilaga 1*.

3.3.1 *Beräkning av bostadskostnad*

Utöver minimibelopp skall den enskilde enligt 32 kap. 8 § SoL. garanteras medel för sin bostadskostnad, t ex hyra, bostadsrättsavgift eller kostnad för bostadsfastighet.

Vid boende i bostadsrättslägenhet eller egen bostadsfastighet bör, enligt förarbetena till lagändringen, räntekostnader för bostadslån som inte är avdragsgilla anses ingå i boendekostnaden. Vidare bör även driftkostnader, fastighetsskatt och tomträttsavgäld anses utgöra en del av boendekostnaden. Om den enskilde delar bostad med annan vuxen person med egen inkomst, skall bostadskostnaden anses utgöra hälften av den faktiska bostadskostnaden. (Prop. 2000/01:149 s.58)

Vad som anges i förarbetena till lagen överensstämmer med hur bostadskostnad beräknas enl. socialförsäkringsbalken. I Hedemora kommun beräknas bostadskostnaden därför enligt samma regler som gäller vid beräkning av bostadstillägg för pensionärer enligt socialförsäkringsbalken, *se bilaga 2*.

Om makar eller sambor lever i skilda hushåll, t ex om den ena maken/sambon flyttat till särskilt boende, beräknas respektive makes/sambos bostadskostnad var för sig vid fastställande av respektive persons förbehållsbelopp.

3.3.2 *Inhämtande av uppgift om bostadskostnader*

Uppgift om bostadskostnader inhämtas i normalfallet via uppgiftsblankett från den enskilde. Om den enskilde inte lämnar uppgifter om bostadskostnader fastställs bostadskostnad enligt följande. Om den enskilde beviljats bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken inhämtas uppgift om bostadskostnad via digital hämtning från Försäkringskassan. Om den enskilde inte uppbär bostadstillägg, fastställs bostadskostnaden enligt av Kommunfullmäktige beslutad schablon, *se bilaga 2*.

3.3.3 Minimibelopp

Minimibeloppet per månad uppgår enligt 32 kap. 8 § SoL. till

- en tolfedel av 1,4789 gånger prisbasbeloppet för ensamstående, eller
- en tolfedel av 1,2066 gånger prisbasbeloppet per person för sammanlevande makar och sambor.

För aktuellt prisbasbelopp och minimibelopp, *se bilaga 1.*

Minimibeloppet, som baseras på Konsumentverkets beräkning av hushållsbudget för personer som är över 60 år, skall täcka normalkostnader för livsmedel, kläder och skor, hygien, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon, fritid, möbler, husgeråd, hemförsäkring, hushållsel, öppen hälso- och sjukvård, läkemedel, tandvård och resor.

De schablonbelopp som gäller inom Hedemora kommun för respektive utgiftspost framgår av *bilaga 2.1.*

Om makar eller sambor lever i skilda hushåll, t ex om den ena maken/sambon flyttat till särskilt boende, skall minimibeloppet beräknas som för ensamstående, eftersom familjen inte längre kan dra ekonomisk fördel av ett gemensamt hushåll.

3.3.4 Höjning av minimibeloppet

Kommunen får under vissa förutsättningar höja minimibeloppet. Det är enligt förarbetena till lagen i första hand kommunens ansvar att utreda om den enskilde har behov av ett högre minimibelopp. Den enskilde bör dock vara behjälplig med att lämna uppgifter till kommunen för att en sådan prövning skall kunna göras. (Prop. 2001/01:149 s.40 och 60)

Minimibeloppet kan enligt 32 kap. 9 § SoL. höjas om den enskilde på grund av särskilda omständigheter har behov av ytterligare medel utöver minimibeloppet. En förutsättning för sådan höjning är att behovet är av *varaktig karaktär* och avser ett *inte oväsentligt högre belopp* (minst 200 kronor per månad). Med ”varaktigt” avses ett behov som är regelbundet återkommande under större delen av ett år (minst kvartalsvis).

Om utgiftsposten ingår i minimibeloppet skall höjning göras med merkostnaden, dvs mellanskillnaden mellan faktisk kostnad och minimibeloppets schablonkostnad för utgiftsposten, *se bilaga 2.*

Generella regler för höjning av minimibeloppet vad gäller matabonnemang och yngre funktionshindrade har fastställts av kommunfullmäktige att gälla inom Hedemora kommun, *se bilaga 2.*

Höjning av förbehållsbeloppet kan även göras efter individuell prövning i det enskilda ärendet, under förutsättning att behovet av höjning uppfyller kravet på *varaktighet* och kravet på att uppgå till *ett inte oväsentligt belopp*.

Följande regler gäller inom Hedemora kommun vid individuell prövning av höjning av minimibeloppet:

- För att en individuell prövning skall göras, skall den enskilde lämna uppgifter om kostnader, muntligt eller via uppgiftsblankett. Kostnaden skall kunna styrkas.
- Hänsyn tas ej till lånekostnader och räntor (annat än vid beräkning av boendekostnader, *se 3.3.1 Beräkning av bostadskostnad*)
- Höjning av minimibeloppet beviljas för högst ett år, varefter omprövning skall ske. Omprövning kan även ske under löpande kalenderår om förhållanden som påverkar avgiften förändras.
- Höjning av minimibeloppet görs med faktisk kostnad eller del av kostnad. Om utgiftsposten ingår i minimibeloppet görs höjning för merkostnaden jämfört med schablon, *se bilaga 2.1*.
- Kostnader som kan beaktas och föranleda höjning är
 - kostnader för **god man** (faktisk kostnad)
 - behov av **specialkost** (merkostnad jämfört med schablon)
 - extraordinära kostnader till följd av sjukdom eller funktionshinder, t ex kostnad för **rehabilitering/habilitering inkl. resor** om de bedöms ligga utanför ramen för de kostnader som ingår i minimibeloppet (faktisk kostnad eller del av kostnad)
 - kostnader pga. **familje- eller arbetssituation** för yngre funktionshindrade, t ex underhållskostnad för minderåriga barn, arbetsresor (faktisk kostnad eller del av kostnad)
 - kostnader för **fritidsaktiviteter** för yngre funktionshindrade (faktisk kostnad eller del av kostnad)
 - kostnader för **bosättning, familjebildning och mindre hushållsinvesteringar** för yngre funktionshindrade (del av kostnad)
 - kostnader för **aktiviteter** som den enskilde bedöms inte kan eller bör avstå ifrån (faktisk kostnad eller del av kostnad)
- Kostnader som täcks av annat bidrag eller ersättning t ex handikappersättning, skall ej föranleda höjning av minimibeloppet.

3.3.5 Sänkning av minimibeloppet

Kommunen får enligt 32 kap. 9 § SoL. sänka minimibeloppet om en utgiftspost som skall ingå i minimibeloppet, tillhandahålls kostnadsfritt eller ingår i avgiften för hemtjänst, dagverksamhet eller i hyran för särskilt boende. Sänkningen av minimibeloppet skall grundas på minimibeloppets schablonkostnad för utgiftsposten, *se bilaga 2*.

Generella regler för sänkning av minimibeloppet vad gäller möbler och husgeråd, hushållsel, förbrukningsmaterial har fastställts av kommunfullmäktige att gälla inom Hedemora kommun, *se bilaga 2*.

3.4 Avgiftsunderlag

Avgiftsunderlag är det belopp som blir kvar sedan förbehållsbelopp (bostadskostnad och minimibelopp inkl. ev. höjning eller sänkning) dragits från nettoinkomsten. Avgiftsunderlaget utgör det högsta belopp som den enskilde enligt Socialtjänstlagen **kan** betala i avgift för vård och omsorg. Om ett underskott uppstår i avgiftsunder-

laget, dvs om avgiftsunderlaget är noll eller ett minusbelopp, så kan avgift för vård och omsorg inte tas ut.

Vid underskott i avgiftsunderlaget, har kommunen ingen skyldighet att med automatik betala ut medel till vård- och omsorgstagaren för att denne skall nå upp till förbehållsbeloppets minimibelopp. Handläggaren på Omsorgsförvaltningen är dock skyldig att upplysa den enskilde om möjligheten att söka försörjningsstöd. Personer som är 65 år och äldre kan ansöka om Äldreförsörjningsstöd hos Pensionsmyndigheten. Försörjningsstöd i övrigt hanteras av socialförvaltningen.

4. Avgifter för vård och omsorg

4.1 Allmänt om avgifter

Skäliga avgifter får enligt 32 kap. 1 § SoL. tas ut för hemtjänst, boendestöd, dagverksamhet, hemsjukvård och särskilt boende som ej omfattas av hyreslagen eller för annan liknande social tjänst. Avgifterna får ej överstiga kommunens självkostnader. Vid fastställande av avgift gäller de regler som anges i 32 kap. 4–10 §§ SoL.

Avgifter skall enligt 32 kap. 10 § SoL. ändras om något förhållande som påverkar avgiften har ändrats, t ex vid ändrade inkomstförhållanden, om bostadstillägg beviljas eller upphör att utgå, om äktenskap ingås eller upplöses och om behov av högre förbehållsbelopp uppkommer. Avgiften får ändras utan föregående underrättelse om det beror på förändringar i prisbasbeloppet.

En ändring av avgiften skall enligt 32 kap. 10 § SoL. gälla från och med månaden efter den månad då anledning till ändring har uppkommit, alternativt från och med den månad ändringen gäller i de fall förändringen gäller hela den månaden.

Avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter skall fastställas av kommunfullmäktige. Avgifter för vård och omsorg räknas upp årligen enligt konsumentprisindex. Omsorgsnämnden och Omsorgsförvaltningen är skyldig att informera den enskilde om gällande avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter.

För avgiftsberäkning för makar och sambor gäller följande. Då biståndsbeslutet gäller den enskilda personen och vård- och omsorgsinsatserna kan variera för vardera maken, skall avgifter beräknas för varje enskild person. Beräkning av avgiftsunderlag för makar och sambor framgår i övrigt av 3.2.5 *Inkomstberäkning för makar och sambor*, 3.3.1 *Beräkning av bostadskostnad* och 3.3.3 *Minimibelopp*.

4.2 Omvårdnadsavgift

Uttag av avgift för omvårdnadsinsatser i ordinärt boende sker enligt en timtaxa och vid Vård- och omsorgsboende enligt det högkostnadsskydd som är knutet till aktuellt prisbasbelopp och kan högst uppgå till det individuella avgiftsutrymmet.

Med omvårdnadsinsatser avses personlig omvårdnad för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov såsom intag av måltider, hjälp med på- och avklädning, personlig hygien och att förflytta sig, insatser för att bryta isolering och för att den enskilde skall känna trygghet i det egna hemmet. I begreppet omvårdnad ingår även dagverksamhet, viss ledsagning, kontaktperson, avlösning av anhöriga och korttidsvistelse/växelvård.

Beviljade insatser såsom städning, klädvård och inköp ingår i omvårdnadsavgiften. Avgift för fönsterputs tas ut enligt gällande timtaxa, ingår inte i högkostnadsskyddet.

Kostnad för måltider ingår ej i omvårdnadsavgiften, utan tillkommer *se* 5.
Måltidskostnader.

Avgiften som beräknas av avgiftsunderlaget, beräknas på den för perioden utförda tid som erhållits inom ordinärt boende.

För personer som beviljats **korttidsboende/växelvård** debiteras dygnsavgift, *se bilaga 3*. In- och utflyttningsdag räknas som en dag. Respektive enhet ansvarar för att redovisning sker på avsedd blankett till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

4.2.1 Hemsjukvårdsavgift

Uttag av avgift för hemsjukvård avser hälso- och sjukvårdsinsatser som utförs av sjuksköterska samt rehabilitering och habilitering som utförs av arbetsterapeut och sjukgymnast.

Uttag av avgift vid Hemsjukvård/Rehabilitering (kontinuerligt behov och inskriven i hemsjukvård) inom ordinärt boende sker enligt en fastställd taxa och ingår i högkostnadsskyddet, *se bilaga 3*.

I begreppet hemsjukvård ingår även enstaka hembesök av sjuksköterska, arbetsterapeut eller sjukgymnast. Uttag av avgift sker per hembesök och maximalt en avgift per dag, *se bilaga 3*.

Uttag av avgift för utprovning av hjälpmedel inom ordinärt och särskilt boende samt gruppboende sker enligt en fastställd taxa och ingår inte i högkostnadsskyddet. Personer med beslut om särskilt boende som befinner sig på korttidsboende eller i särskilt boende, debiteras 50 kronor i månaden för hjälpmedelsförsörjning, *se bilaga 3*.

Respektive enhet ansvarar för att redovisning sker till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

4.2.2 Avvikelser/frånvaro

Avdrag vid avvikelser/frånvaro görs per kalendermånad, månadsvis i efterskott. Respektive enhet ansvarar för att avvikelser/frånvaro redovisas på avsedd blankett till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

Inom vård och omsorgsboende vid frånvaro som meddelats senast en vecka innan eller vid frånvaro pga. sjukhusvistelse eller när insats upphör, görs avdrag med 1/30-del per frånvarodag från den första dagen (avgift per månad / 30 dagar = avdrag per dag). Vid sjukhusvistelse räknas in- och utskrivningsdag som en dag.

Speciella regler gäller om den enskilde **endast** beviljats dagverksamhet (och ej har hemtjänst). Avgift för *den första kalendermånaden* debiteras för det antal dagar som insatsen erhållits (avgift per månad / 20 dagar x antal dagar som insats erhållits). Vid frånvaro pga. sjukdom eller som orsakas av personens speciella problematik, eller vid frånvaro pga. sjukhusvistelse eller när insats upphör, görs avdrag med 1/20-del

per frånvarodag från den första dagen (avgift per månad / 20 dagar = avdrag per dag). Vid sjukhusvistelse räknas in- och utskrivningsdag som en dag.

Trygghetslarm

En kostnadsersättning tas ut för installation av trygghetslarm. Uppräkning sker årligen enligt konsumentprisindex med basår 2008.

Avgift för trygghetslarm är en abonnemangavgift som fastställts till en fast månadsavgift. Hel månadsavgift debiteras vid installation t o m den 15:e innevarande månad. Installation efter den 15:e i månaden debiteras hel avgift nästkommande månad. Avdrag vid frånvaro medges ej.

5. Måltidskostnader

Socialtjänstlagen reglerar ej kommunens avgift för måltider. Avgifter för måltider fastställs av kommunfullmäktige och skall årligen ses över av Omsorgsförvaltningen. Uppräkning av avgift sker årligen enligt konsumentprisindex med basår 2008.

Den enskilde kan beviljas personlig omvårdnad enligt SoL. för att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov. Sådana behov kan vara kopplade till måltider, såsom hjälp att tillaga och intaga måltider. Insatsen i form av tillagning, uppvärmning av mat är en social insats som ingår i maxtaxan för hemtjänst.

Själva måltiden (livsmedel eller färdiglagad mat) är ej en social insats och kan ej beviljas enligt SoL. Kostnaden för själva måltiden ingår ej heller i maxtaxan för hemtjänst.

5.1 Matabonnemang i Vård- och omsorgsboende

Avgift för matabonnemang i Vård- och omsorgsboende är ett månadsabonnemang och skall i normalfallet debiteras alla som beviljats bistånd i form av Vård- och omsorgsboende, *se bilaga 3*. I matabonnemanget ingår frukost, lunch och middag samt två mellanmål.

5.1.1 Avvikelser/frånvaro

Avdrag vid avvikelser/frånvaro görs per kalendermånad, månadsvis i efterskott. Respektive enhet ansvarar för att avvikelser/frånvaro redovisas på avsedd blankett till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

Avgiften tas ut från inflyttningsdagen och beräknas i förekommande fall per dag under *första månaden* (fastställd matabonnemangavgift / 30 dagar x antal dagar som insatsen erhållits).

Vid sjukhusvistelse tas ingen avgift ut för mat av den enskilde. Respektive enhet ansvarar för att sjukhusvistelse redovisas som frånvaro på avsedd blankett samt att mat avbeställs i Vasaskolans kök.

Avdrag för mat vid annan frånvaro än sjukhusvistelse görs om;

1. Frånvaron överstiger 2 dygn. (Vid frånvaro som överstiger två dygn görs avdrag för samtliga frånvarodygn).

2. Frånvaron är meddelad enheten senast 1 vecka före beräknad frånvaro.
3. Vid dödsfall tas ingen avgift för mat ut från dödsdagen.

Vid frånvaro enligt ovan görs avdrag i efterskott med fastställt matabonnemang (per månad) / 30 dagar x antal redovisade frånvarodagar. Respektive enhet ansvarar för att frånvaron redovisas på avsedd blankett till handläggare på Omsorgsförvaltningen samt att mat avbeställs i Vasaskolans kök. Avdrag för enstaka måltider och/eller avdrag för del av dag medges ej.

För boende som på grund av sitt hälsotillstånd inte kan tillgodogöra sig vanlig eller specialanpassad kost, tas avgift för måltid ut enligt fastställd taxa i de fall där kommunen bekostar näringstillförseln. Om boendet tillhandahåller någon form av kost uttas måltidsavgift som vanligt. Ingen avgift för mat tas ut om den enskilde bekostar näringstillförseln.

Debitering av extra portioner för gäster till vård- och omsorgstagare i särskilt boende ombesörjes ej av Omsorgsförvaltningen.

5.2 Måltider inom dagverksamhet

Vid beviljad dagverksamhet tas dygnsavgift ut för måltider (frukost och lunch), *se bilaga 3*. Avdrag för enstaka måltider eller del av dag medges ej. Respektive enhet ansvarar för att redovisning sker på avsedd blankett till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

5.3 Måltider vid korttidsboende / växelvård

Vid vistelse på korttids- eller växelvårdsplats tas dygnsavgift ut för måltider, *se bilaga 3*. Dygnsavgiften baseras på matabonnemang / 30 dagar. I avgiften ingår frukost, lunch och middag samt två mellanmål. Avdrag för enstaka måltider eller för del av dag medges ej. In- och utflyttningsdag räknas som en dag. Respektive enhet ansvarar för att redovisning sker på avsedd blankett till handläggaren på Omsorgsförvaltningen.

6. Högsta avgift (maxtaxa)

Avgift för hemtjänst och dagverksamhet får tillsammans med avgifter för kommunal hälso- och sjukvård, enligt 32 kap. 6 § SoL., högst uppgå till en tolftedel av 0,5392 gånger prisbasbeloppet, *se bilaga 1*. Om insatsen omfattar kortare period än en månad skall maxtaxan anpassas proportionerligt till aktuell volym.

Maxtaxan för hemtjänst och dagverksamhet omfattar samtliga omvårdnads- och serviceinsatser enligt SoL. inom vård och omsorg, även insatser som utförts av privat entreprenör eller vårdgivare på kommunens uppdrag.

Maxtaxan omfattar **ej** enskildas kost (livsmedel och färdiglagad mat) och resor till och från dagverksamhet.

Avgift för vård och omsorg för sådant Vård- och omsorgsboende som inte omfattas av hyreslagen (boende i två- eller flerbäddrum) får högst uppgå till en tolftedel av 0,5539 gånger prisbasbeloppet, *se bilaga 1*.

7. Lägsta avgift

Om den totala avgiften för vård och omsorg (inkl. måltidskostnader) understiger 50 kronor per månad tas ingen avgift ut.

8. Dödsfall

Vid dödsfall debiteras avgift för de insatser som erhållits under månaden. Trygghetslarm debiteras dock med hel månadsavgift.

8.1 Transport till bårhus

I de fall kommunen ombesörjer att avliden person transporteras till bårhus faktureras dödsboet de faktiska kostnaderna i samband med transporten.

9. Debitering

9.1 Allmänt om debitering

Avgifter för vård och omsorg tas ut per kalendermånad, månadsvis i efterskott. Detta innebär att en insats som erhållits för tiden 1 januari till 31 januari faktureras den enskilde i mitten av februari och skall betalas senast den sista februari.

Avgift utgår om personen inte finns i hemmet enligt avtalad tid, förgävesbesök vid hemsjukvård/rehabilitering och hembesök av sjuksköterska, arbetsterapeut eller sjukgymnast. Avgiften ligger utanför högkostnadsskyddet, *Se bilaga 3*.

Vård- och omsorgstagaren är skyldig att lämna uppgifter om inkomst- och bostadsförhållanden för att avgift skall kunna fastställas. Omsorgsförvaltningen hämtar automatiskt inkomster samt bostadstillägg från Försäkringskassan vid samtycke från den enskilde. Vid uppgiftsvägran, beräknas avgift utifrån den högsta avgiften enligt gällande taxa utan inkomstprövning. Framräknad avgift gäller till andra uppgifter eller uppgifter om ändringar erhålls. Uppgifter som lämnas av omsorgstagaren skall kunna styrkas.

Omräkning av avgifterna sker årligen med tillämpning av ändrade prisbasbelopp, pensioner, skattebestämmelser och inkomstuppgifter. Avgiften skall enligt 32 kap. 10 § SoL., räknas om utan föregående underrättelse om ändringen beror på förändringar i prisbasbeloppet.

Kommunen är även under löpande kalenderår skyldig att ändra avgiften om förhållanden som påverkar avgiften förändras. Ändring sker från och med månaden efter den månad då anledning till ändring uppkommit. Om ändrade förhållanden avser hela månaden de uppkommit gäller ändring av avgiften dock från och med den månaden. Omsorgstagaren är skyldig att snarast anmäla inkomst- och bostadsförhållanden och andra förändringar som kan påverka avgiften.

När en omsorgstagare avlider, görs en slutfakturerings vid första möjliga tillfälle, dock senast inom en månad.

Debitering av extra portioner för gäster till omsorgstagare i särskilt boende ombesörjes inte av Omsorgsförvaltningen.

Intäkter för äldre- och handikappomsorg och hemsjukvård särredovisas och fördelas inom högkostnadsskyddet i nämnd ordning.

9.2 Avvikelser/frånvaro

Avvikelser i beviljade insatser redovisas månadsvis per kalendermånad från respektive enhet till handläggare på Omsorgsförvaltningen. Redovisningen sker på för ändamålet avsedda blanketter.

Varje månad beräknas innehålla 30 kalenderdagar när beräkning om t ex frånvaro sker. Avdrag till följd av avvikelse/frånvaro sker per kalendermånad, månadsvis i efterskott.

10. Avgiftsfria insatser

Avgifter får enligt 32 kap. 2 § SoL. ej tas ut för bistånd i form av stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär, *se bilaga 3*.

11. Hyror i Vård- och omsorgsboende

När vård- och omsorgsinsatser beviljats i särskild boendeform, hyr den enskilde lägenhet i särskilt boende direkt av hyresvärden eller i andra hand av kommunen. Hyresadministrationen sköts direkt av hyresvärden.

Den enskilde erlägger hyra månadsvis i förskott.

Vid korttidsvistelse/växelvård erlägger den enskilde ingen hyra, utan denna betalas helt av Omsorgsförvaltningen. Förvaltningen betalar även för gemensamhetsutrymmen och tomma lägenheter (kostnader som uppstår i samband med reparations- och underhållsåtgärder betalas dock av hyresvärden).

11.1 Inflytt till Vård- och omsorgsboende

Den biståndsberättigade betalar själv för samtliga flyttkostnader i samband med inflytt av särskilt boende såsom telefonflytt, flyttfirma, städning, eventuellt ökade hyreskostnader m.m. Ekonomiskt bistånd kan utgå till personer som saknar medel att själva bekosta flytt till särskilt boende. Kontakt förmedlas då av behovsbedömaren med handläggare på ekonomiskt bistånd.

Vid flytt på grund av andra skäl än den enskildes önskemål/behov svarar förvaltningen (i vissa fall hyresvärden) för eventuella flyttkostnader. Exempelvis vid ändrad inriktning/omstrukturering, avveckling av en enhet eller vattenskada.

Hyresbefrielse

Vid flytt till bostad i Vård- och omsorgsboende skall den enskilde beredas ekonomisk möjlighet att avveckla sin tidigare bostad. Om den enskilde har dubbla boendekostnader och underskott överstigande –500 kr/månad uppstår i avgiftsunderlaget, kan den enskilde ansöka om hyresbefrielse för bostaden i särskilt boende. Hyresbefrielse kan då under en rimlig avvecklingstid medges för det uppkomna underskottet, om behovet ej kan tillgodoses på annat sätt, dock maximalt för hela hyreskostnaden. Rimlig avvecklingstid för det tidigare boendet bedöms till tre månader och hyresbefrielse ges följaktligen för maximalt tre månader.

Hyresbefrielse medges ej vid ansökan mer än tre månader efter inflyttning. Om den enskilde har kapital överstigande 20 tkr för ensamstående eller 40 tkr för makar/sambor, skall hyresbefrielse dock ej medges. Med kapital avses tillgångar såsom kontanta medel, aktier, värdepapper och fastighetsinnehav (inkl. bostadsrätt).

Ansökan om hyresbefrielse utreds och fattas beslut om i enlighet med ”Delegationsordning för omsorgsnämnden, Omsorgsförvaltningen”. Finns särskilda behov av längre avvecklingstid skall detta klart framgå av utredningen och ärendet överlämnas till Omsorgsnämndens verkställighetsutskott utan eget förslag.

11.2 Uppsägning

Hyreslagens bestämmelser om tre månaders uppsägningstid vid avflyttning gäller i de fall hyreskontrakt upprättats i Vård- och omsorgsboende. Generellt accepteras dock kortare uppsägningstid med hänvisning till kommunens behov av att nyttja de särskilda boendeformerna. En kalendermånads uppsägningstid accepteras av Hedemora kommun.

12. Beslutsgång / överklagande

Avgiftsbeslut enligt SoL. skall handläggas och dokumenteras enligt 14 kap. SoL. Av 35 kap. 1 § SoL. framgår att avgiftsbeslut eller förbehållsbelopp enligt 32 kap. 5–10 §§ SoL. får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Avgiftsbeslut gäller omedelbart. En förvaltningsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut skall verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

Vid biståndsbeslut avseende vård- och omsorgsinsatser enligt SoL., handläggs och utreds avgiftsbeslut av handläggare vid Omsorgsförvaltningen, med biståndsbeslutet som underlag.

Den enskilde skall informeras om kommunens avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter för vård- och omsorgsavgifter. Den enskilde skall även upplysas om sin skyldighet att lämna uppgifter till kommunen vid förändringar som påverkar vård- och omsorgsavgiftens storlek.

En ekonomisk utredning skall göras vid varje enskilt ärende. Uppgifter om inkomster och bostadskostnad skall inhämtas från den enskilde via uppgiftsblankett eller via digital hämtning från Försäkringskassan. Vid uppgiftsvägran fastställs avgift utifrån fastställda kriterier, *se 10.1 Allmänt om debitering.*

Omräkning av avgiften sker i normalfallet en gång per år vid årsskiftet pga. förändringar i prisbasbeloppet, inkomstförhållanden och bostadskostnader. Kommunen är även skyldig att ändra avgiften under pågående kalenderår om något förhållande som påverkar avgiften har ändrats eller om kommunen tidigare erhållit felaktiga uppgifter. Uppgifter som lämnas av vård- och omsorgstagaren skall kunna styrkas.

Den enskilde skall ges information om möjligheten att ansöka om höjning av minimibeloppet för merkostnader, *se 3.3.4 Höjning av minimibeloppet.*

Den enskilde skall alltid erhålla skriftligt avgiftsbeslut. Av beslutet skall det framgå hur avgiften beräknats och hur den enskilde kan besvara sig över beslutet. I beslutet skall tillämpliga lagparagrafer anges. Separata avgiftsbeslut skall fattas per make om

Avgiftssystem och tillämpningsföreskrifter enligt SoL.

båda har insatser och skall betala avgift. Vid avslag eller delvis avslag av ansökan om höjning av minimibeloppet, skall avgiftsbeslutet alltid kommuniceras via telefon, besök eller hembesök.

Om den enskilde inte är nöjd med Omsorgsnämndens avgiftsbeslut kan detta överklagas med förvaltningsbesvär. Beslut som överklagas med förvaltningsbesvär prövas av förvaltningsrätten, därefter av kammarrätt och, om prövningstillstånd meddelas, av Högsta förvaltningsdomstolen.

Den enskilde skall lämna en skriftlig besvärsskrivelse till Omsorgsnämnden inom tre veckor från det att den enskilde fått del av beslutet. En besvärshandling som inkommit i rätt tid skall utredas och omprövas. Besvärsskrivelsen skall adresseras till Förvaltningsrätten, men lämnas till Omsorgsnämnden, Box 201, 776 28 Hedemora. Nämnden får enligt 36–37 §§ förvaltningslagen ändra sitt beslut. Om delegerad beslutsfattare gör bedömningen att beslutet ej skall ändras, skall denne sända skrivelse och övriga handlingar samt eventuellt eget yttrande till förvaltningsrätten.

Beslut om kommunens **avgiftssystem** för vård och omsorg fattas av kommunfullmäktige och kan endast överklagas genom laglighetsprövning (13 kap. KL).